

1. Административное право. Административный процесс.

Уткіна М.С.

студентка гр.Ю-05 Юридичного факультету
Сумського державного університету

Янішевська К.Д.

викладач кафедри права СумДУ

**ЗАКОНОДАВЧЕ УНОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО
НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКВИ
РОЗВИТКУ**

Ключові слова / Keywords: право на освіту / right for education, Болонський процес / European Credit Transfer and Accumulation System, вищий навчальний заклад / higher educational institution, зовнішнє незалежне оцінювання / independent external evaluation, юридична легітимність / legal legitimacy, сертифікат / certificate, нормативно-правовий акт / a legal act.

Одним із найважливіших і найцінніших соціально-культурних прав людини є право на освіту, яке закріплене в статті 53 Конституції України [1]. Право на освіту забезпечується з боку держави розгалуженою мережею навчальних закладів, які засновані на різних формах власності, отже, саме держава забезпечує доступність та безоплатність освіти в навчальних закладах. Загалом, громадяни мають право здобути безоплатну вищу освіту у вищих навчальних закладах на конкурсній основі, тому дане право реалізується шляхом проведення конкурсу відповідно до здібностей абітурієнтів при прийомі до вищих навчальних закладів всіх рівнів акредитації.

Саме в цій галузі освітньої системи України протягом останніх років відбулися значні зміни, які наблизили Україну до європейських стандартів

завдяки рішенню про приєднання до Болонського процесу. На сьогодні, освіта стала головним елементом формування нації, держави. Для випереджувального розвитку країни, важливим є набуття якісної освіти. А тому, зовнішнє незалежне оцінювання буде сприяти розвитку інституту професійної та якісної підготовки студентів.

В Україні прийом осіб на навчання до вищих навчальних закладів незалежно від форми власності навчального закладу та джерел оплати за навчання здійснюється на конкурсній основі відповідно до рівня їх знань, який на сьогодні визначається на підставі зовнішнього незалежного оцінювання. Таке рішення було прийнято Указом Президента України №1013/2005 від 4 липня 2005 року та Постановами Кабінету Міністрів України № 1095, та № 1312 [2,3,4]. В свою чергу, перший заступник Голови Верховної Ради України, І. Калетнік, зазначає, що зовнішнє незалежне оцінювання досі перебуває поза законодавчим полем. Воно просто не передбачено законами України, які регламентують середню і вищу освіту [5].

Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень осіб, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів України, здійснюється на основі технологій педагогічного тестування відповідно до пункту 1.2. Порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання в 2013 році. Системою ж зовнішнього незалежного оцінювання є система стандартизованих компонентів: інструментів вимірювання – тестів, процедур проведення тестувань і перевірки виконання тестів. Порушення стандартів у будь-якому із цих компонентів веде до спотворення і знецінення отриманих результатів [6, с. 8].

Можна стверджувати що зовнішнє незалежне оцінювання проводиться на підставі нормативно-правових актів, які ухвалено Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством освіти і науки України та Українським центром оцінювання якості освіти. В той же час, відповідно до

пункту 6 статті 92 Конституції України, засади регулювання освіти визначаються виключно законами, які приймає Верховна Рада України [1].

Аналіз даних положень Конституції України дає змогу дійти висновку, що закон має найвищу юридичну силу (принцип верховенства закону) в системі нормативно-правових актів, за допомогою якого здійснюється правове регулювання найважливіших суспільних відносин.

Закон України «Про освіту» передбачає, що державна політика в галузі освіти визначається Верховною Радою України відповідно до Конституції України і здійснюється органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [7]. Це є підтвердженням думки про те, що всеохопне зовнішнє незалежне оцінювання не лише коригує, а суттєво змінює державну освітню політику.

Актуальним залишається і питання щодо проблеми юридичної легітимності сертифікату, який видається на основі результатів ЗНО, оскільки йому не надано законного статусу, він відсутній у переліку документів про освіту, а жоден нотаріус не засвідчує його копії. За подробицю даного документа не можна притягти до відповідальності через відсутність норми закону, але в той же час, право на вступ до ВНЗ дають лише сертифікати.

Проведення зовнішнього незалежного оцінювання за усі ці роки стало важливою суспільно-політичною подією в житті українського народу.

Тестування утвердилося в Україні повністю і безповоротно. Але, важко не погодитись із І. Калетніком, що ми штучно скопіювали метод оцінювання із західної системи освіти, при цьому докорінно не змінили систему викладання [5].

Г. С. Кашина, В. П. Сергієнко визначають наступні головні чинники, що стримують розвиток системи зовнішнього оцінювання: відсутність законодавчого унормування проведення зовнішнього оцінювання;

фінансування зовнішнього оцінювання навчальних досягнень бажаючих вступити до вищих навчальних закладів із Державного бюджету України в обсягах, що не відповідають завданням, які ставляться перед цією системою; застарілі принципи взаємовідносин у процесі проведення зовнішнього оцінювання між Українським (регіональними) центрами оцінювання якості освіти та закладами освіти, які залучаються до його організації; відсутність в Українського центру оцінювання якості освіти можливостей впливу н вступну кампанію; відсутність належної матеріально-технічної бази для діяльності Українського та регіональних центрів оцінювання якості освіти; невизначеність правового статусу Українського та регіональних центрів оцінювання якості освіти, їхніх працівників; відсутність структурних підрозділів Українського центру оцінювання якості освіти у більшості обласних центрів України; надмірна політизація деяких аспектів проведення зовнішнього незалежного оцінювання [6].

Саме тому, зовнішнє незалежне оцінювання потребує покращення як в аспекті організаційно-процедурних питань, так і в аспекті нормативного врегулювання його проведення. Вищевикладене дає змогу розробити рекомендації для покращення системи зовнішнього незалежного оцінювання. Зокрема:

- прийняття нормативно-правових актів, які регулювали б даний процес;
- введення трирівневого вступу до ВНЗ. На першому етапі випускники здають ЗНО із базових предметів, на другому – письмовий іспит при ВНЗ, третій етап – складання одного усного іспиту комісії при ВНЗ, який можна замінити на співбесіду;
- проведення загальнонаціонального моніторингу, що визначатиме реальний рівень загальної середньої освіти;
- необхідно узгодити ЗНО із правилами вступу до ВНЗ і як наслідок – розширення кількості предметів, що підлягають ЗНО;

- взяти до уваги досвід більшості країн світ, де успішно функціонують такі системи тестування;
- внести корективи у самі тести, посиливши значення тих завдань, які оцінюють логічне мислення, здатність до аналізу;
- покращити тестові завдання в контексті їх відповідності до шкільної програми, стимулюючи в учнів учбовий процес; необхідність вирівнювання відносної ваги завдань у тесті та рівня складності тестів із рідних предметів;
- для удосконалення процедурних і змістових аспектів майбутніх вступних кампаній слід створити Національну Раду з питань оцінки та моніторингу якості освіти, яка займалася б розробкою та вдосконаленням системи ЗНО [8, с. 4];

Отже, зовнішнє незалежне оцінювання є відносно молодим та новим для української системи освіти процесом оцінювання знань абітурієнтів, хоча і є важливою складовою набуття якісної освіти. Беззаперечно, запровадження даного виду тестування є безумовним кроком уперед у розвитку освітянської сфери, але він продемонстрував не лише переваги, але і недоліки.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – ст.141.
2. Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні: Указ Президента України від 4 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 1013/2005. – [Електронний ресурс]:
Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005>
3. Деякі питання зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 1095 – [Електронний ресурс]:
Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-п>

4. Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 1312 – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1312-2005-п>
5. Калетнік І. Систему ЗНО необхідно удосконалити та узаконити / І. Калетнік // Свобода слова. – 2013. - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://svobodaslova.in.ua/news/read/8657>
6. Кашина Г.С., Сергієнко В.П. Зовнішнє незалежне оцінювання в освіті України. Курс лекцій: навч.посіб. // Г.С. Кашина, В.П. Сергієнко. – Л., 2010. – 115 с.
7. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №1060-ХІІ. – ст.451. - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83>
8. ЗНО: історія питання / Фонд «Демократичні ініціативи ім.. Ілька Кучеріва»: інформаційно-аналітичне видання. – 2010. – 12 с. - [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://dif.org.ua/modules/pages/files/1345099271_1912.pdf

Уткіна М.С., Янішевська К.Д. Законодавче унормування зовнішнього незалежного оцінювання: проблеми та перспективи розвитку / М.С. Уткіна, К.Д. Янішевська // Zbiór raportów naukowych “Współczesna nauka. Nowe perspektywy” (30.01.2014-31.01.2014). – Bydgoszcz: Wydawca: Sp.z.o.o. “Diamond trading tour”. – 2014. – р.5-8.